

**Проблеми та
перспективи розвитку
науки, освіти та технологій
в Україні та світі**

*Збірник наукових праць за
матеріалами Всеукраїнської
науково-практичної конференції*

16 листопада 2022 р.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ
ПІДРОЗДІЛ «БЕРЕЖАНСЬКИЙ
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ БІОРЕСУРСІВ І**

**ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ»**

ЗБІРНИК
наукових праць за матеріалами
Всеукраїнської науково-практичної конференції

**«ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
НАУКИ, ОСВІТИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ»**

Бережани – 2022

БОЛЮХ Христина

студентка групи ФП-31М

ВСП «Бережанський фаховий коледж НУБіП України»

Науковий керівник - **РУДНИК Валентина**

ОБЛІК І АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Головним завданням будь-якого підприємства є господарська діяльність, спрямована на отримання прибутку для задоволення соціальних та економічних інтересів членів трудового колективу та інтересів власника майна підприємства. Проте дуже важко здійснити це завдання без належного управління, контролю та обліку господарської діяльності організації.

Аналіз фінансових результатів – одне з основних та, безсумнівно, важливих завдань організації. Завдяки йому можна дізнатися, чи ефективним є розвиток діяльності, чи правильно визначені планові показники та чи виконуються вони. Також, в умовах сучасної економіки, аналіз фінансових результатів забезпечує необхідною інформацією керівництво для прийняття ефективних управлінських рішень.

Облік фінансових результатів є визначальним етапом організаційної діяльності підприємства, оскільки, через невірно складені бухгалтерські форми організація може зіткнутися з нестачею та некоректністю наданих даних. Це, у свою чергу, впливає на подальше ухвалення важливих організаційно-економічних рішень щодо стабілізації та розвитку підприємства.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» - це один із фундаментальних нормативно-правових актів, що регулюють організацію бухгалтерського обліку на підприємстві. Цей закон регламентує ведення обліку та складання звітності, а також забезпечує достовірність відображення та надходження інформації. Дотримуючись основних принципів обліку господарської діяльності, керівництво підприємства отримує інформацію, яка дозволяє здійснювати контроль за такою діяльністю, у тому числі здійснювати аналіз фінансової результативності.

Облік фінансових результатів необхідний для здійснення контролю за діяльністю підприємства, планування, а також є джерелом інформації для зовнішніх

користувачів. Обліку також дозволяє володіти даними, на підставі яких здійснюється аналіз результатів роботи підприємства.

Основними показниками, що характеризують фінансові результати господарської діяльності підприємства, є загальний дохід, прибуток і рентабельність.

Економічна сутність фінансових результатів полягає у тому, що будь-якому підприємству необхідно здійснювати контроль своєї поточної діяльності, а також планувати організацію виробництва. Фінансовий результат - це підсумок діяльності підприємства. Він може бути як позитивним, так і негативним.

Позитивний результат – це прибуток, а від'ємний – збиток. Прибуток виникає внаслідок господарської діяльності, що супроводжується перевищенням рівня доходів над рівнем витрат. Якщо така тенденція є, то робота підприємства вважається ефективною. Також, можна здійснити аналіз динаміки прибутку, ґрунтуючись на статистичних даних минулих років. Завдяки таким розрахункам визначають зростання або падіння розміру прибутку і роблять висновок про результативність роботи та про досягнення запланованих цілей.

Збиток, у свою чергу, є попередженням для підприємства, що його діяльність недостатньо ефективна, і необхідно вживати заходи щодо покращення організації господарської діяльності.

Ще один показник фінансової результативності підприємства, який визначає рівень ефективності використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів – це рентабельність. На відміну від прибутку, рентабельність є відносним показником ефективності підприємства та визначає розмір доходу з розрахунку на одиницю вкладених коштів.

Здійснення фінансового аналізу дозволяє підприємству успішно організовувати свою діяльність та розвиватися, зберігати платоспроможність та фінансову стійкість. Також аналіз сприяє виявленню факторів, що впливають на фінансовий стан, та допомагає дати об'єктивну оцінку кількісним та якісним змінам [2].

На наш погляд, слід означити наступні шляхи підвищення прибутку та рівня рентабельності підприємства:

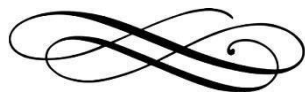
- розробка комплексу заходів щодо зниження собівартості продукції, що випускається;

- ефективне використання засобів виробництва та трудових ресурсів;
- встановлення ціни на продукцію відповідно до попиту, що існує на ринку;
- контроль за кількістю нереалізованої продукції;
- збільшення обсягу виробництва та кількості продукції, що реалізується;
- розширення асортименту продукції та ін.

Реалізація означених шляхів підвищення ефективності дасть змогу підприємству досягти максимальних прибутків і зайняти стійке становище на ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голуб Н. М. Вдосконалення обліку доходів відповідно до вимог міжнародних стандартів. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Економічні науки*. Київ, 2015. № С. 82–83.
2. Карп'як Я. С. Організація бухгалтерського обліку витрат, доходів і фінансових результатів суб'єкта господарювання. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Економічні науки*. Львів, 2014. № 794. С. 172–180.
3. Рета М. В. Сучасні проблеми обліку фінансових результатів діяльності підприємств. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Харків, 2015. № 25 (1134). С. 25–34.

МАРУЩАК Христина

студентка групи ФП-31М

ВСП «Бережанський фаховий коледж НУБіП України»

Науковий керівник - **РУДНИК Валентина**

МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ФОНДУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ПРАЦІВНИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Заробітна плата працівників – це винагорода за працю. Значною мірою вона визначається кількістю та якістю витраченої праці, проте на неї впливають і суто ринкові фактори, такі, як попит та пропозиція праці, конкретна кон'юнктура, що склалася, територіальні аспекти, законодавчі норми.

В умовах сучасної економіки досягнення певного результату діяльності підприємства залежить від багатьох факторів і насамперед від матеріальної та моральної зацікавленості працівників у результатах своєї праці. Аналіз фонду заробітної плати є першочерговою необхідністю і дозволяє виявити резерви його відносного зниження, що не використовуються, при одночасному зростанні заробітної плати працівників. Матеріальна зацікавленість працівників визначається рівнем індивідуального заробітку, що у результаті формує загальний фонд заробітної плати усього підприємства. Фонд заробітної плати – одна із статей витрат підприємства, яка займає значну питому вагу у загальному обсязі витрат організації.

Науковцями представлені різні підходи до визначення поняття фонду оплати праці. Більшість розглядає фонд заробітної плати як загальну суму коштів, що виплачується працівникам підприємства відповідно до кількості, якості та результатів їх праці [1].

У навчальній літературі зустрічається кілька точок зору щодо аналізу фонду заробітної плати. На наш погляд, доцільно проводити аналіз за такими етапами: підготовчий, основний, заключний.

Розглянемо кожен етап докладніше. Так, завдяки підготовчому етапу визначаються цілі та основні завдання аналізу фонду заробітної плати. Наприклад, якщо організація має за мету виявлення резервів відносного зниження фонду заробітної плати, то для її реалізації необхідно вирішити наступні завдання:

- провести аналіз показників, що впливають на фонд заробітної плати

підприємства;

- провести аналіз динаміки фонду заробітної плати за ряд років за сумою та рівнем;
- провести аналіз динаміки складу та структури фонду заробітної плати;
- провести аналіз джерел формування фонду заробітної плати;
- провести факторний аналіз фонду заробітної плати;
- оцінити ефективність використання фонду заробітної плати.

Слід врахувати, що при аналізі фонду заробітної плати можна використовувати як традиційні, стандартні, так і математичні методи аналізу.

Перед початком здійснення аналізу фонду заробітної плати варто виділити передумови його проведення. До них можна віднести:

- аналіз нормативної бази з питань розміру мінімальної оплати праці, розрахунку середньої заробітної плати, регулювання трудових відносин;
- вивчення та оцінка зовнішнього середовища діяльності організації, яка впливає на фонд заробітної плати, тобто рівень заробітної плати по галузі в регіоні, рівень інфляції;
- вивчення та оцінка внутрішнього середовища діяльності підприємства, аналіз економічних показників за ряд років, організація оплати праці.

Вивчивши мету та завдання аналізу фонду оплати праці можна перейти до основного етапу. У процесі аналізу визначають абсолютну та відносну економію або перевитрату фонду заробітної плати. Абсолютну економію (перевитрату) фонду заробітної плати визначають як різницю між фактичною та плановою сумою фонду заробітної плати [2].

Основними факторами, що впливають на економію чи перевитрату заробітної плати є продуктивність праці та середня заробітна плата.

Перевищення темпів зростання виробітку над темпами середньої заробітної плати забезпечує економію фонду заробітної плати, і навпаки. Практичне досягнення випередження темпів зростання продуктивності праці над середньою заробітною платою є необхідною умовою збалансованого економічного розвитку одержання прибутку та досягнення рентабельності роботи. За виконання цього принципу підприємство матиме відносну економію заробітної плати і,

відповідно, зростання прибутку. І тут капітал підприємства використовується ефективно. Ефективність заробітної плати може бути охарактеризована системою показників: зарплатовіддача, зарплатоємність, зарплаторентабельність, показник ефективності використання фонду заробітної плати.

Після проведення аналізу у межах основного етапу переходять до заключного етапу. Цей етап має на меті виявлення невикористовуваних резервів щодо більш ефективного використання фонду заробітної плати. До таких показників можна віднести встановлення залежності заробітної плати від основних видів діяльності, перегляду систем оплати праці для різних категорій працівників, виявлення невиправданих витрат на оплату праці працівників тощо.

Таким чином, аналіз використання коштів на оплату праці на підприємстві має важливе значення. У процесі його слід здійснювати систематичний контроль за використанням фонду заробітної плати, виявляти можливості економії коштів за рахунок зростання продуктивності праці та зниження трудомісткості продукції. Аналіз фонду заробітної плати проводиться для вибору оптимального варіанта реалізації загальних та колективних інтересів через задоволення особистого інтересу кожного конкретного працівника; об'єктивної оцінки правильності фактичних витрат на оплату праці; рівня впливу факторів, їх формування та зміни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Перепадя Ф.Л. Тонких Л.С. Управління фондом оплати праці персоналу промислових підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 5. С. 550–554.
2. Киш Л.М. Курило Н.Ф. Матеріальне стимулювання та аналіз фонду оплати праці у фермерських господарствах. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 13–2. С. 89–94.
3. Носкова С.А., Татарченко О.М., Завойських Ю.А. Факторний аналіз фонду оплати праці працівників виробничого підприємства. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2015. № 6. С. 103–109.

**Проблеми та
перспективи розвитку
науки, освіти та технологій
в Україні та світі**

*Збірник матеріалів
Всеукраїнської студентської
науково-практичної конференції,
приуроченої до 125-річчя
НУБІП України
28 березня 2023 р.*

НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ

ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ
ПІДРОЗДІЛ «БЕРЕЖАНСЬКИЙ
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ БІОРЕСУРСІВ І

ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ»

ЗБІРНИК

наукових праць за матеріалами
Всеукраїнської студентської науково-
практичної

конференції

**«ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ НАУКИ, ОСВІТИ ТА
ТЕХНОЛОГІЙ**

В УКРАЇНІ ТА СВІТІ»

приуроченої до 125-річчя Національного університету
біоресурсів і природокористування України

Бережани – 2023

БЕРЧУК Назар

здобувач освіти 2 курсу

спеціальність 071 Облік і оподаткування

Науковий керівник

РУДНИК Валентина

викладачка спеціальних економічних дисциплін

ВСП «Бережанський фаховий коледж НУБіП України»

ЦИФРОВІ АКТИВИ ЯК ОБ'ЄКТИ ОБЛІКУ

Анотація. Розвиток цифрових технологій обумовлює появу нових явищ і процесів виражених цифровими даними. У статті досліджено поняття, що характеризують об'єкти цифрових перетворень: цифрові активи, крипто валюта, віртуальні активи, цифрові знаки, токен.

Розглянуто існуючу класифікацію віртуальних активів, що дозволило дати узагальнюючу класифікацію їх використання і ролі в цифрових процесах.

Визначено, що означення об'єктів, які виникають в результаті впровадження цифрової трансформації, не мають однозначного підходу до визначення загальноприйнятого терміну та немає чіткого розмежування призначення і ролі об'єктів цифрової трансформації.

Узагальнивши принципи виникнення та використання об'єктів цифровізації пропонуємо об'єднати і узагальнити їх в три групи, залежно від використання, ролі і участі у цифрових процесах: засоби розрахунку (фінансові цифрові об'єкти); електронні товари (товарні цифрові об'єкти); електронні послуги (базові цифрові об'єкти).

Кожен із зазначених об'єктів, знаходячи своє застосування в діяльності суб'єктів господарювання автоматично стає об'єктом облікового процесу, вимагаючи належної оцінки та відображення в регістрах і звітності.

За відсутності нормативно-законодавчого регулювання таких об'єктів, доцільно використовувати вже існуючу систему обліку, виходячи з того в яких операціях використовується той чи інший віртуальний цифровий актив. Враховуючи те, що методики обліку немає, науковцями пропонується

обліковувати такі об'єкти відповідно до діючих НП(С)БО, методичних рекомендацій та інструкцій.

Ключові слова: облік, цифрові активи, віртуальні активи, оцифрування, крипто валюта, класифікація.

Abstract. The development of digital technologies causes the emergence of new phenomena and processes expressed by digital data. The article examines the concepts that characterize the objects of digital transformation: digital assets, crypto currency, virtual assets, digital signs, token.

The existing classification of virtual assets was considered, which made it possible to give a generalized classification of their use and role in digital processes.

It was determined that the definitions of objects that arise as a result of the implementation of digital transformation do not have an unambiguous approach to the definition of a generally accepted term, and there is no clear demarcation of the purpose and role of objects of digital transformation.

Having summarized the principles of the emergence and use of digitalization objects, we propose to combine and generalize them into three groups, depending on their use, role and participation in digital processes: means of calculation (financial digital objects); electronic goods (commercial digital objects); electronic services (basic digital objects).

Each of the specified objects, finding its application in the activities of business entities, automatically becomes an object of the accounting process, requiring proper assessment and reflection in registers and reporting.

In the absence of regulatory and legislative regulation of such objects, it is advisable to use the already existing accounting system, based on which operations a particular virtual digital asset is used. Given the fact that there is no accounting methodology, scientists are suggested to account for such objects in accordance with the current NP(S)BO, methodological recommendations and instructions.

Key words: accounting, digital assets, virtual assets, digitalization, cryptocurrency, classification.

Постановка проблеми. Науковий прогрес значною мірою впливає на розвиток, вдосконалення і зміни суспільно-економічних відносин. Останні десятиліття стрімкого розвитку набула інформатизація, яка має глобальний характер охоплення усіх сфер суспільного і економічного життя. Фактично всі суспільно-економічні відносини переходять на цифровий рівень. Даний процес переходу можна охарактеризувати термінами: диджитизація, диджиталізація та диджитал (цифрова) трансформація (рис. 1).

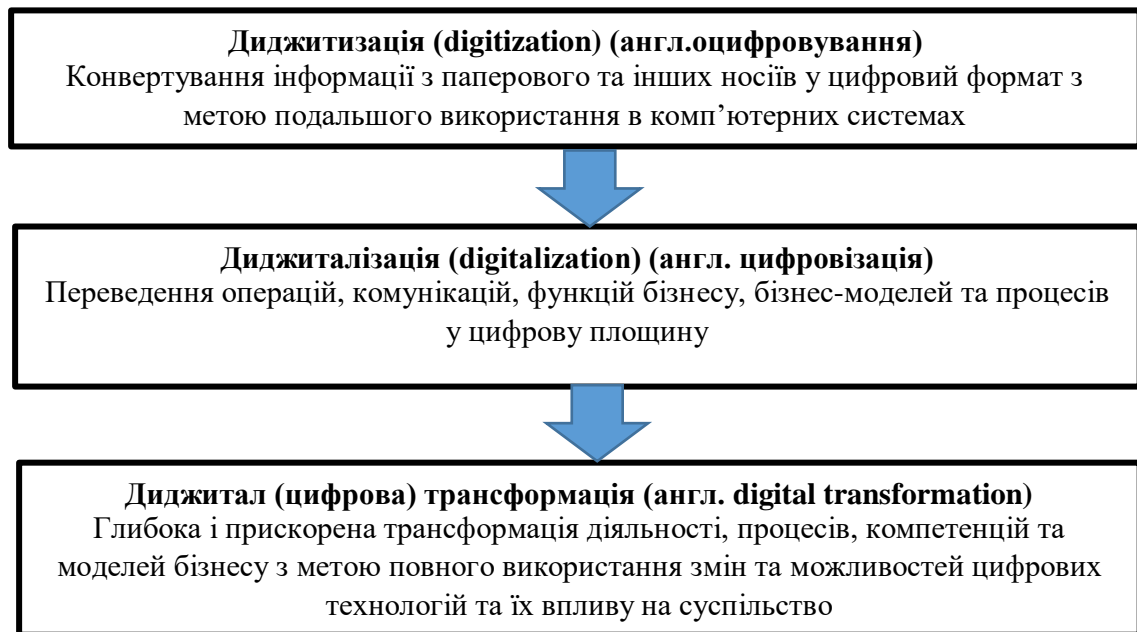

Рис. 1. Етапи переходу до цифрового устрою

Національна економіка, сфера державного управління та українське суспільство зараз завершують етап диджиталізації. Кожен такий етап зумовлює появу нових процесів та явищ, які в свою чергу обумовлюють появу нових суб'єктів та створюють нові об'єкти таких змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження об'єктності цифрової трансформації здійснюється багатьма вченими. Крім того, дане питання є об'єктом законодавчо-нормативного регулювання. Проте, єдності у визначенні нових понять і однозначної думки щодо встановлення об'єкту обліку немає. Особливої уваги потребує і дослідження класифікації та шляхів утворення окремих об'єктів, так як більшість із них є рівнозначними.

Так, науковці Азарянцева Д.А., Герасенко В.П., Кудь А.А., Хорунжак Н.М. застосовують поняття “цифровий актив”; Петрук О.М., Пилипенко І.С., Новак О.С., Юрченко О.А., Мельник Ю.Б., застосовують поняття “криптовалюта”; Малевський Е.З. пропонує застосовувати поняття “токен”; Захаркевич Н.П., Дмитренко Т.Л., Кудь А.А., Любич О.О. схилиються до використання поняття “віртуальний актив”; інші вчені застосовують декілька понять одночасно як синоніми.

У своїх направцваннях Кудь А.А. досліджує віртуальні активи та їх класифікацію і розглядає поняття цифровий актив у економіко-правовому аспекті представляючи його взаємозв'язком правової, інформаційної, економічної та ціннісної складових.

Метою статті є дослідження і аналіз наукових підходів до визначення і класифікації цифрових об'єктів та відображення їх в обліку господарюючими суб'єктами.

Виклад основного матеріалу. Розвиток цифрових технологій спричинив появу нових процесів виражених за допомогою цифрових даних. Одним з найбільш поширених явищ цифрового середовища є віртуальні активи, кількість і різноманіття яких збільшилась з появою технології блокчейн, яка набуває поширення в цифровому середовищі і забезпечує сучасний спосіб обліку цифрових даних.

Блокчейн є системою обліку, в основі якої знаходяться об'єкти обліку у вигляді токенів – записів у системі обліку цифрових даних на базі технології розподіленого реєстру, що є ідентифікатором інформації, яка може бути, але не виключно, похідною від первинного активу [2].

Відповідно до технічної складової токен (з англ. Token - знак, жетон, символ) являє собою запис в розподіленому реєстрі даних (блокчейні), за допомогою якої відбувається облік інформації із застосуванням криптографічних алгоритмів, що забезпечують безпеку системи. Даним записом може враховуватися фактично будь-яка інформація [3].

Система обліку блокчейн має відмінності від класичної системи обліку: високий рівень шифрування, відкритий протокол, розподілене зберігання

інформації, можливості передачі цифрових даних між адресами обліку без посередників, що забезпечує надійність і прозорість операцій із токенами [2].

Поняття віртуальний актив є новим і викликає дискусії серед науковців щодо визначення цього поняття та класифікації, а також порядку відображення його у бухгалтерському обліку. Використання терміну «віртуальний актив» набуло поширення у 2018 році після внесення групою з розробки заходів боротьби з відмиванням грошей (Financial Action Task Force (FATF)) змін до Рекомендацій (The FATF Recommendations, 2012).

Під визначенням віртуального активу, запропонованим FATF (2019), розуміють “цифровий вираз вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або переказувати та який може використовуватися для платіжних та інвестиційних цілей”. Зважаючи на таке визначення, Кудь А.А. вказує на наступні ключові ознаки віртуального активу:

- є цифровим виразом вартості;
- ним можна торгувати у цифровому форматі або переказувати;
- може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей [2].

В Україні поняття «віртуальні активи» визначається Законом України «Про віртуальні активи» від 17.02.2022 р. № 2074-IX. Згідно із цим законом віртуальний актив це - нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі. Існування та оборотоздатність віртуального активу забезпечується системою забезпечення обороту віртуальних активів. Віртуальний актив може посвідчувати майнові права, зокрема права вимоги на інші об'єкти цивільних прав [1].

Для законодавчого регулювання та визначення віртуальних активів як об'єкта бухгалтерського обліку важливою є класифікація таких активів. Кудь А.А. визначає наступні умови класифікації віртуальних активів:

- необхідність систематизації віртуальних активів для встановлення взаємовідносин, які можуть виникати через їх застосування;
- необхідність створення ефективних механізмів регулювання віртуальних активів на законодавчому рівні [2].

Класифікація віртуальних активів пропонується як вченими-науковцями так і міжнародними організаціями у вигляді порад і рекомендацій.

У 2019 році опубліковано розроблену Європейським управлінням з цінних паперів та ринків (European Securities and Markets Authority, ESMA) Пораду щодо віртуальних активів та первинного розміщення монет (Advice on Initial Coin Offerings and Crypt to Assets).

У цьому документі роз'яснено, які положення чинного законодавства Європейського Союзу можна застосовувати на ринку віртуальних активів, і запропоновано класифікацію віртуальних активів, що складається з трьох видів: платіжні, інвестиційні та службові активи.

У Законі України «Про віртуальні активи» такі активи класифікуються як забезпечені і незабезпечені. Крім того визначено фінансові віртуальні активи, які можуть бути забезпечені валютними цінностями або цінними паперами або деривативним фінансовим інструментом [1].

Герасенко В.П., Мілош Д.В., визначають цифрові фінансові активи як цифровий еквівалент майна, що існує в грошовій формі чи в формі різних фінансових інструментів, що використовується в якості засобу платежу чи в інвестиційних цілях. Крім того автори пропонують розширити класифікацію цифрових фінансових активів (рис. 2) [4].

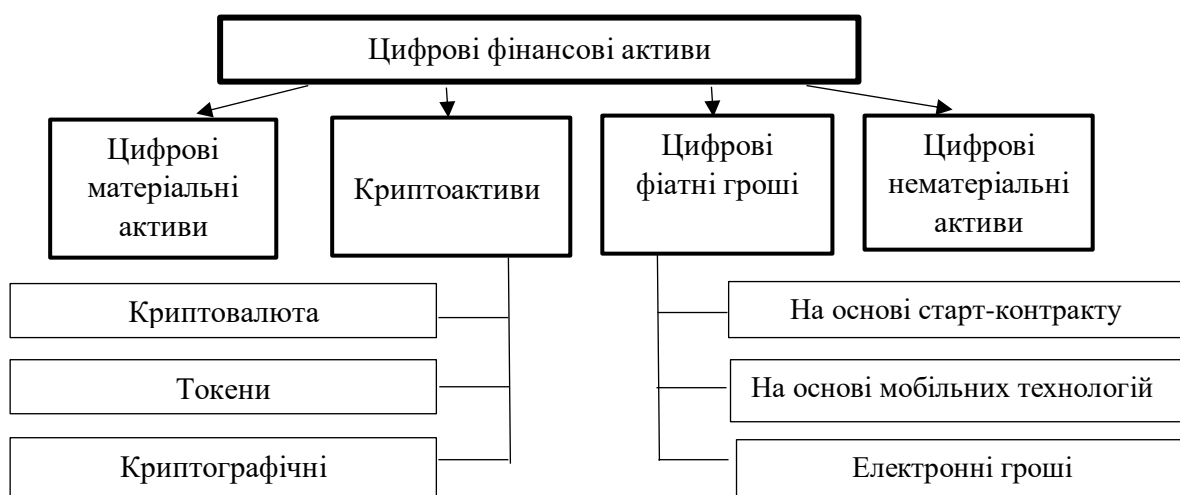

Рис. 2. Класифікація цифрових фінансових активів [4]

Кожен із вище зазначених об'єктів при застосуванні у діяльності суб'єктів господарювання автоматично стає об'єктом облікового процесу і

потребує належної оцінки, відображення в регістрах і звітності. Для відображення в обліку, за відсутності відповідного законодавчого регулювання використовується існуюча на сьогодні система обліку.

Висновки. Проведене дослідження вказує на неоднозначність підходу до визначення об'єктів цифровізації в обліковому аспекті. Різноманітність термінів найчастіше об'єднується однаковими за своєю суттю визначеннями. Також, дискусійною залишається класифікація цифрових фінансових активів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про віртуальні активи». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>.
2. Кудь А.А. Обґрунтування поняття “цифровий актив”: економіко-правовий аспект. *Економіка та право*. 2021. № 1. С. 71 – 79.
3. Малевський Е.З. Щодо бухгалтерського обліку цифрових активів (токенів). *Економіка і управління*. 2018. № 1. С. 101 – 106.
4. Милош Д.В., Герасенко В.П. Перспективи розвитку цифрових фінансових активів. *Економічний вісник університету*. 2020. Випуск № 44. С. 56 – 63.

БЛИК Анастасія

здобувач освіти 2 курсу
спеціальність 071 Облік і оподаткування

Науковий керівник

РУДНИК Валентина

викладачка спеціальних економічних дисциплін
ВСП «Бережанський фаховий коледж НУБіП України»

ХАРАКТЕРИСТИКА І ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. Через запровадження в нашій країні воєнного стану був порушений сталий порядок ведення господарської діяльності і відображення її результатів в бухгалтерському обліку. Життєдіяльність країни була сфокусована на захисті української державності від збройної агресії Російської Федерації. Проте, ключовим фактором функціонування держави є робота її економіки. Тому, суб'єкти господарювання поступово повертались до відновлення своєї діяльності. Нові умови вимагали від уряду розробки і впровадження новітніх правил ведення бізнесу та адаптованого під нові умови порядку ведення бухгалтерського обліку.

У статті визначено вплив правового режиму воєнного стану на порядок ведення бухгалтерського обліку на підприємствах. Систематизовано сфери запровадження новацій, які пов'язані із обліком господарської діяльності. Розглянуто систему послаблень і пільг для бізнесу, як гарантії виживання в нових реаліях.

Досліджено зміни у сфері заробітної плати та пов'язаних з нею виплат, а саме щодо порядку сплати єдиного соціального внеску за мобілізованих працівників та процедури його відшкодування за рахунок коштів держави. Визначено порядок надання відпусток в умовах воєнного стану. Розглянуто внесення змін до порядку розрахунку середньої заробітної плати мобілізованих працівників.

Досліджено ведення обліку гуманітарної та благодійної допомоги. Розглянуто порядок нарахування амортизації у випадках відсутності

можливостей використання основних засобів для здійснення господарської діяльності. Проаналізовано кроки уряду щодо покриття дефіциту нафтопродуктів і пального шляхом впровадження пільг для імпортерів пального.

Ключові слова: воєнний стан, бухгалтерський облік, податкові пільги, , вилучення майна, мобілізовані працівники.

Abstract. Due to the introduction of martial law in our country, the stable order of conducting economic activity and reflecting its results in accounting was violated. The life of the country was focused on the protection of Ukrainian statehood from the armed aggression of the Russian Federation. However, the key factor in the functioning of the state is the work of its economy. Therefore, economic entities gradually returned to the restoration of their activities. The new conditions required the government to develop and implement new business rules and an accounting procedure adapted to the new conditions.

The article defines the influence of the legal regime of martial law on the accounting procedure at enterprises. The spheres of introducing innovations related to the accounting of economic activity have been systematized. The system of relaxations and benefits for business is considered as a guarantee of survival in new realities.

Changes in the field of wages and related payments were studied, namely, the procedure for paying the single social contribution for mobilized workers and the procedure for its reimbursement at the expense of state funds. The procedure for granting vacations under martial law is defined. Amendments to the procedure for calculating the average salary of mobilized workers were considered.

The record-keeping of humanitarian and charitable aid was studied. The procedure for calculating depreciation in cases of the absence of the possibility of using fixed assets for economic activity is considered. The government's steps to cover the shortage of petroleum products and fuel by introducing benefits for fuel importers are analyzed.

Keywords: martial law, accounting, tax benefits, seizure of property, mobilized workers.

Постановка проблеми. Правила ведення бухгалтерського обліку в Україні формувались під впливом міжнародних стандартів і національних

положень, які розроблялись і впроваджувались не одне десятиліття. У більшості випадків ці правила є відомими, з їх практичним застосуванням не виникає проблем. Існує велика кількість роз'яснень відповідних органів щодо тих чи інших облікових питань, а саме: наукових напрацювань науковців – аналітиків і практиків-бухгалтерів, податкових органів, які розміщені у популярних журналах з обліку. Коли у бухгалтерів виникають проблеми щодо вірності відображення в обліку тих чи інших господарських операцій, вони мають змогу швидко їх вирішити.

24 лютого поточного року на Україну була здійснена збройна агресія, внаслідок чого, Указом Президента України №64/2022 було введено воєнний стан [1]. У свою чергу, Торгово-промисловою палатою України було підтверджено, що обставини, в яких опинилась Україна починаючи з 24 лютого і до офіційного закінчення воєнного стану, є надзвичайними та невідворотними, тобто підпадають під визначення форс-мажорних [2]. Велика кількість українців покинули свої домівки, значна кількість виїхали за кордон. Проте, більшість підприємців залишились в Україні і продовжують здійснювати господарську діяльність незважаючи на значне зменшення її обсягів і вагомій зміні стандартних схем роботи, бізнес продовжує працювати і підтримувати національну економіку. Тому, вивчення особливостей відображення в обліку діяльності суб'єктів господарювання в нових умовах, зумовило актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідність внесення роз'яснень щодо правил ведення бухгалтерського обліку суб'єктами господарювання у період воєнного стану зумовили значний інтерес науковців і аналітиків до даної тематики. Зокрема, значний вклад у відображення в обліку операцій із вилученням майна юридичних осіб на потреби оборони здійснила Озерова О. [3]. Основні шляхи оптимізації податків досліджував Клименко М. [2], Семенченко Ж. розглянула особливості нарахування та сплати ЄСВ у воєнний час [4]. Вивченням трудових відносин в умовах воєнного стану згідно змін до чинного законодавства займалась Догадіна О. [5]. Морозовська Г. досліджувала особливості нарахування амортизації основних засобів у нових

умовах [6]. Куртенок С. вивчала особливості нарахування та обліку ПДВ [7]. Проте, зважаючи на динамічність змін, які впроваджуються у сфері бухгалтерського обліку і пов'язані із воєнним станом, залишається актуальним проведення подальших досліджень.

Метою статті є дослідження та систематизація особливостей ведення бухгалтерського обліку в умовах воєнного стану із виокремленням проблемних факторів, які спричинені нововведеннями.

Виклад основного матеріалу. Будь-яку господарську операцію, що відбулась на підприємстві, в обов'язковому порядку необхідно відобразити в бухгалтерському обліку із дотриманням принципів безперервності та послідовності. Тому, незважаючи на дію форс-мажорних обставин у вигляді воєнного стану, необхідно забезпечувати безперервність облікової діяльності на підприємстві позаяк дані бухгалтерського обліку дають можливість контролю активів і зобов'язань підприємства. З урахуванням цього в Україні, з метою підтримки суб'єктів господарювання, було прийнято ряд заходів, які стосуються наступних сфер провадження бізнесу (рис. 1).

Ключові із них розглянемо детальніше.

Для підтримки середнього і малого бізнесу було впроваджено систему пільг та послаблень. Зокрема, згідно Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану для фізичних осіб - підприємців (ФОП) було запроваджено наступні зміни:

- 1) добровільна сплата єдиного податку, починаючи з березня 2022 року;
- 2) звільнення платників єдиного податку від сплати єдиного соціального внеску за себе і за мобілізованих працівників починаючи з березня поточного року;

- 3) зниження ставки єдиного податку з 5% до 2%. При цьому, встановлені обмеження для перебування на зменшеній ставці, щодо граничного обсягу доходу в обсязі до 10 млрд. грн для ФОП 3 групи було знято Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих

актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану" [10].

4) мобілізовані підприємці або підприємці-військовослужбовці повністю звільняються від податкового навантаження, а також обов'язку з подання Податкової декларації з ПДВ.

Податкова звітність	<ul style="list-style-type: none">✓ Відтермінування граничних строків подання звітності✓ Внесення змін до типових форм податкової звітності, зокрема до Податкової декларації з податку на додану вартість (ПДВ). Податкової декларації з податку на прибуток
Зовнішньо – економічна діяльність	<ul style="list-style-type: none">✓ Обмеження валютних виплат за кордон✓ Заборона на проведення операцій в білоруських та російських рублях
Діяльність фізичних осіб - підприємців	<ul style="list-style-type: none">✓ Звільнення від сплати податків✓ Можливість переходу на сплату єдиного податку за ставкою 2%✓ Звільнення мобілізованих підприємців від всіх податкових навантажень
Акцизний податок	<ul style="list-style-type: none">✓ Застосування 0% акцизу на певні групи товарів✓ Регулювання цін на пальне в умовах дефіциту✓ Списання втраченого та вилученого пального
Податок на додану вартість	<ul style="list-style-type: none">✓ Зміна порядку реєстрації податкових накладних✓ Зупинка процедури бюджетного відшкодування✓ Зменшення ставки податку для окремих груп товарів
Основні засоби	<ul style="list-style-type: none">✓ Відображення в обліку безоплатно переданих активів на потреби оборони країни✓ Відображення в обліку вилучення активів для потреб оборони країни✓ Нарахування амортизації основних засобів на час дії воєнного часу
Заробітна плата	<ul style="list-style-type: none">✓ Оплата праці мобілізованих працівників✓ Розробка і впровадження процедури працевлаштування тимчасово переміщених осіб✓ Зміна порядку обчислення середньої заробітної плати мобілізованих працівників

Рис. 1. Сфери впровадження змін у зв'язку з дією воєнного стану

Велика кількість ФОП вимушено виїхали за межі країни. Проте мають можливість продовжувати свою діяльність за кордоном і закономірно зіштовхнулись із низкою проблем, яким чином її здійснювати.

В офіційному роз'ясненні Державної податкової служби України вказано, що такі підприємці мають право відкрити рахунки для зарахування коштів в іноземних банках на власне ім'я. На цей рахунок зараховуватимуться кошти від діяльності, проте для цілей бухгалтерського обліку всі суми, які надійшли на такі рахунки враховуватимуться в загальний річний обсяг доходу. Важливо контролювати, щоб всі господарські операції відповідали наявним у підприємця КВЕДам, а також необхідності виконання ними своїх податкових зобов'язань [2].

Значні зміни торкнулись нарахування заробітної плати та пов'язаних із нею платежів. Зокрема, скасовано пеню за несвоєчасну сплату ЄСВ, а також відмінено всі штрафні санкції на період дії воєнного стану.

Окрім того, ФОП 2 та 3 груп, а також юридичних осіб, платників єдиного податку 3 групи було звільнено від сплати ЄСВ за мобілізованих працівників. Проте, в той же час, платників ЄП 4 групи, а також незалежних професіоналів не наділили повноваженнями самостійно ухвалювати рішення про несплату ЄСВ за мобілізованих працівників, а також тих, які добровільно вступили до складу Територіальної оборони [4].

Зазнав змін і порядок надання відпусток. Так, згідно із Законом України "Про відпустки" надання відпустки без збереження заробітної плати відбувається роботодавцем у обов'язковому порядку за ініціативою працівника, а всі інші види відпусток — за згодою сторін. Проте, відповідно до Закону України "Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану" відпустка без збереження заробітної плати, надається працівнику без обмежень [8]. Зміни торкнулись порядку надання будь-яких відпусток, крім відпустки у зв'язку із вагітністю та пологами. Роботодавець може відмовити у наданні будь-якої з цих відпусток під час воєнного стану. Основні щорічні відпустки, відпустки за згодою сторін переносяться на інший період. Постановою Кабінету Міністрів України "Про внесення змін до Порядку обчислення середньої заробітної плати" внесені зміни щодо обчислення середньої заробітної плати, шляхом виключення

із розрахункового періоду часу, за який відсутні дані щодо нарахованої заробітної плати працівника через проведення бойових дій під час воєнного стану.

Набули актуальності особливості обліку благодійної і гуманітарної допомоги. Так, Міністерство фінансів України, у своєму листі від 27 квітня 2022 року нагадав про діючий Порядок бухгалтерського обліку гуманітарної допомоги, який був прийнятий у 1999 році. Згідно з ним отримана гуманітарна допомога обліковується за дебетом рахунків грошових коштів, товарів, запасів та іншого майна у кореспонденції із рахунком 48 "Цільове фінансування і цільові надходження» [7].

На час дії правового режиму воєнного стану можливе вилучення державою у юридичних осіб майна на потреби армії і оборони. Головною умовою його проведення є обов'язкове попереднє або наступне відшкодування вартості такого майна у повному обсязі. Тому, виникають питання щодо порядку відображення такого майна в обліку. Дослідження Озерова О. вказують на те, що у випадку вилучення майна формується відповідний Акт про примусове відчуження або вилучення майна. При цьому дане майно не списується з балансу підприємства. Після закінчення дії воєнного стану таке майно повертається власнику, з чим пов'язана необхідність його подальшого обліку. Для забезпечення точності бухгалтерського обліку, рекомендується ввести додатковий субрахунок до рахунку 10 "Основні засоби", із перенесенням на нього всього майна, вилученого державою [3]. Нарахування амортизації в такому випадку проводиться у звичному порядку із подальшим віднесенням її у кредит рахунку 977 "Інші витрати звичайної діяльності". Після повернення майна у власність підприємства, необхідно перенести його із додаткового субрахунку на попереднє місце обліку.

Задля подолання дефіциту пального та нафтопродуктів урядом було запроваджено державне регулювання цін на пальне та встановлено граничний рівень торговельної надбавки. Кабінет Міністрів України збільшив встановлену торговельну надбавку на дизельне паливо та бензин на 40%. При цьому, введено ставку 7% ПДВ для операцій з ввезення та постачання пального та

нафтопродуктів на територію України. Після впровадження таких заходів, дефіцит було повністю подолано.

Висновки. У ході дослідження нами з'ясовано, що запровадження режиму воєнного стану суттєво вплинуло на порядок ведення бухгалтерського обліку суб'єктами господарювання. Найбільш вразливими є середній та малий бізнес. Тому, урядом для підтримки цього сегменту економіки було введено ряд послаблень на період дії воєнного стану. Перелік досліджуваних нововведень не є вичерпним. Очевидно, що допоки триватиме дія правового режиму воєнного стану держава та суб'єкти господарювання будуть намагатись адаптувати господарську діяльність та ведення бухгалтерського обліку під нові реалії.

Список використаних джерел

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України №64/2022 від 24 лютого 2022 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.
2. Клименко М. Бухгалтерський облік під час війни: що буде зі звітністю та як оптимізувати податки. *Юридична Газета Online*. 2022. URL: <https://yur-gazeta>.
3. Озерова О. Майно юрособи забрали на потреби оборони: що з обліком та податками. *Головбух*. 2022. №10. URL: <https://egolovbuh.mcfr.ua/960396>.
4. Семенченко Ж. Нарахування та сплата ЄСВ у воєнний час: актуальні питання. *Професійний бухгалтер*. 2022. №11. URL: <https://ibuhgalter.net/material/>.
5. Догадіна О. Трудові відносини в умовах воєнного стану за новим законом. *Expertus: кадри*. 2022. URL: https://1k-vip.expertus.ua/?utm_source=letter_client&utm_medium=letter&utm_campaign=EKA_VIP_demo_04.05.2022&utm_content=1483901357&utm_term=demo#/document/16/33311/.
6. Морозовська Г. Амортизація основних засобів під час воєнного стану: нараховувати чи ні. *Група Компаній Баланс*. 2022. URL: <https://balance.ua/uteka/article>.
7. Куртенок С. ПДВ у воєнний час. *Професійний бухгалтер*. 2022. 11. URL: https://ibuhgalter.net/material/1301/25851?utm_source=eSputnik-promo&.

8. Журавська І. Зміни в розрахунку середньої заробітної плати: оновлено Порядок №100. *Liga 360*. 2022. URL: <https://interbuh.ligazakon.net/article?id=-145428&edition=100>.

9. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 17.03.2022 р. №2120-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>.

10. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період воєнного, надзвичайного стану: Закон України від 01.04.2022 р. №2173-IX. *Liga 360*. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.-nsf/link1/T222173.html.

